

תוכן הענינים

א	תוספת שביעית	סימן א
בב	ג' אילנות ונטיעות	סימן ב
כז	עשר נטיעות	סימן ג
כט	מלאכות האסורות בשביעית	סימן ד
לז	גדרי איסור מלאכות בשביעית	סימן ה
מ	דין קליטה בשביעית	סימן ו
מז	קדושת עבר הירדן וא"י	סימן ז
סג	קדושה ראשונה אי קידשה לשעתה ולע"ל	סימן ח
עג	גז"ט ותערובת לענין ביעור	סימן ט
עט	קטף לענין שביעית וערלה	סימן י
פב	צביעה הדלקה מלונמא	סימן יא
פז	סחיטת מירות שביעית	סימן יב
צב	קצורה ובצירה בשביעית	סימן יג
צט	תפיסת דמים בשביעית	סימן יד
קא	לאכלה ולא לשריפה וסחורה	סימן טו
קה	סחורה והפסד במירות שביעית	סימן טז
קט	גדרי הפסד במירות שביעית	סימן יז
קיד	ספיחין	סימן יח
קיח	ספיחין וקדושת שביעית	סימן יט
קלא	ביעור מירות שביעית	סימן כ
קלו	מירות שביעית אחר הביעור	סימן כא
קמ	הערות בענינים שונים	סימן כב
קמז	הערות קצרות בענינים שונים	סימן כג
קסא	מטור מעשרות במירות שביעית	סימן כד
קסד	קנין עכ"ם בשביעית	סימן כה
קסג	עוד בענין הג"ל	סימן כו
קצא	כיבוש וקנין עכ"ם	סימן כז
קצו	עוד בענין הג"ל	סימן כח
רג	עוד בענינים הג"ל	סימן כט
רז	עוד הערות בענינים הג"ל	סימן ל
ריא	תשובות מרן בעל קהלות יעקב זצ"ל	סימן ל

הקדמה

בני ברק ת"י יוד טבת תש"ס

אודה ה' בכל לבב ובפני רבים אהללנו שזיכנו להוציא ספרי זה לאור, דבר שלא פיללתי מיט שאזכה לזה. הרי"ת הללו על שביעיות נכתבו רובם ככולם בשנת השכ"ח שהיו כחות נפש רעננים מאד, ברוב רחמיו והסדרו החופפים עלי - בחוש - מנעוריו ועד עתה. יענתי או מאד בעניני שביעיות, כי היה זה פתח הראשונה שנמשתי עם מצוה נוראה זו מנעתי עלותי לארד"ק, ובכל מרץ שנות הנעורים הכנסתי א"ע לתוך הנשאים. ובשעתם לא כתבתי אותם ברעה להדפיסם, ולכן כשכתבתי הדברים לא באו - בהרבה מקומות - באריכה כדרך דברי דפוס, רק בקוצר המספיק לי לחיות וכרין דברים בתם.

אמנם לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. ובחמלת השי"ת עלי זכיתי שיבא עת לספרי נ"כ. ומגלגלים זכות ע"י זכאי, גבר המעש, וראוי להתעב לפני מלכים, מאן מלכי בונן, לזכות את הרבים, עדין לנאון הרב שמואל מנחם שליט"א יעקבזון התני כבני ממש, שלקח כל המשמה עליו לעבוד על כל הכתבים, להגיהם ולהעיר בהם הערות והארות נכבדות (שמפני הערותיו מחקתי כמה דברים ממה שבא בפנים, כי צדק מאד, בני אם חכם לכך ישמה לבי גם אני), והיה זה עבודה גדולה ומפרכת. ואילוילי הוא לא היה יוצא לאור. וע"ז הגני אוסר שלכם ושלי שלו הוא. וזכותו ה' להוציא לפועל כחות נפשו הגדולים ויהנו ממנו רבים הצמאים לד"ת.

ואת למודעי, בהיות כי לא נכתבו הדברים לדפוס לכן נכתבו הענינים כסיווגין, וכאו מפעם לפעם אותם הענינים ככפילות, אבל באמת אין ביהמ"ד בלא חידוש, ונוסף בפעם הב' פנים חדשות. ובהיות דקשה עתיקא מתדא, ונוסף ע"י כי אין אור יעני אתי כוסן האחרון ל"א, וגם שנכתבו לפני הרבה שנים, לא יוכלתי לעבוד על הדברים כעצמי וסמכתי ב' ידי על ראש התני שליט"א ועל הכתבת, מה להשאיר ומה לסלק, והוא ראוי לזה. ומ"מ אמר המלך החסיד שניאות מי יבין, והגני מבקש סליחת הקורא בזה.

[והנה בעת שלמרת ירושלמי זרעיים השתמשתי בגי' ופי' הגר"א ז"ל דוקא, כי הוא הברור מבין כל המפרשים, ולכן כל העתקת ירושלמי כורעים הכונה עם גי' ופי' הגר"א ז"ל].

כתיבות יתירה נודעה למצוות התלויות בארץ, כי אמרו חז"ל (ב"ב דף קנח): אורא דא"י טחכים. והפייסן הגדול ר' יהודה הלוי התבטא בזה חיי נשמות איר ארצך. באורה של א"י מונח הסגולה לעמוד על ברירות האמת ולהיות נקלט בפשיטות. ידוע בחז"ל כ"מ כי חכמה הוא דוקא הבחירות של הדברים. ומצוות התלויות בארץ הם קשורים בעצם אלה, והגיעה בהם הוא פותח נפש העמל אל ד"ת ברורים. ותראה סגנון הירושלמי שהוא כמיעוט פלפול, רק גישה ישירה אל המסקנא, כי זהו מבני החכמה לגשת אל המסקנא ישר. וע"ז אמרו חז"ל במדרש רות הנעלם, על הנאולה זו לתמוד ירושלמי, ועל התמודה זו לתמוד בבלי, שע"י ריבוי הפלפול בבנין וסתירה, מגיעים אל המסקנא הברורה. ובהיות כי בארץ באו בה פריצים וחללות ומילאו את הארץ כמונות ושחיתות, לכן נמצא מסך מבריל בין נפש האדם לחיי נשמות איר ארצך, ורק יגיעה גדולה בהמצוות התלויות בארץ כולל, ובמצות שביעית הדיא חלק מקדושת הארץ ממש בפרט, יכולים להבקיע הסתרה ואפילה זו, ליהנות חיי נשמות באיר ארצך.

ובצאתי מן הקדש אודה לה' על עזרתו בחיים שנתן לי, הוא רעיית הכבודה תחי', אשר היתה מאד בעזרתה בעת יגיעתי על ספרי זה, ועושה מה שביכולתה לעורר בחיים ללון בעומקה של הלכה, וחלקה גדול בכל ד"ת שלי, וצפית נפשה הוא לראות בעליתי בתורה ועבודה, ולעזור לצאצאיו יהיו לעלות במעלות התורה והוראה. תחי משכורתה שלימה מאה בעל הגמול שתורה נחת של קדושה מכל א' מהם.

ויה"ד שכוכות שמירת שנת השבע נזכה ליתחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים.

המחבר

צריך לרבויו תולדות לחוד, ואי לא אתי כוחיה צריך לרבויו גוף
החרישה ג"כ. ואי נימא כהרדב"ז א"כ הוא אסמכתא על חרישה
לצורך הארץ לחוד דהוי דרבנן.

גם צריך לדחוקי לדידיה, דרש"י פ"י הקושיא סוף ב ע"ב דהוא
מדכתיב בחריש וכו' וע"ז משני רבא תולדות לא אסר רחמנא,
וא"כ רבא ס"ל דלוקה על חרישה בשביעית, והוה דלא לדינא
דקימ"ל כרבא כלפי אבוי רצ"ע.

גם יש להעיר דהא החילוק בין אוקמי אילנא לאברויי הוא רק
משום דאי"ז עבודת שדה וכרם כראיתא בברייתא כאן וכ"כ
רש"י ע"ז דף ג, וא"כ זהו כתיב רק כהלאו אבל לא בהעשה
דבחריש תשבות ושם יהיה אסור, ואמאי עידור מותר בגפנים,
וצ"ל לדידיה דאין באוקמי שום עבודה. אמנם פ"י הפשוט בהגמ'
הוא דאה"נ דעבודה הוא מ"מ אינו עבודת כרם או שדה כיון
דאינו לאברויי הצומחים שם.

ח) בנוב"י (תנינא אריח סי' ל"א) כתב דלמ"ד (במרו"ק ג.) חרישה
אינו לוקה מ"מ עשה אית ביה, לפי"מ דקימ"ל כר"ע
דבחריש ובקציר תשבות קאי על שביעית, וא"כ א"ל דנתמעט
מהא דומיה בכלל זריעה וכו' גם מאיסור, וכיון שכן גם כל
תולדותיו אסורים שהרי לא נכללו בלפתא זו עיי"ש.

ובאמת דלפי"ד הרדב"ז לעיל [סק"ן] דהך בחריש איירי במחפה
וזרע ממש הוא א"כ הוא בכלל הלאו. גם פשוט לשון
הרמב"ם ריש שמו"י הוא דבכל המלאכות שנאסרו מדארי יש לאו
ועשה. וכמו קציר דכתיב בקרא יש בו תרתי הה"נ חרישה.

עוד צ"ע אי נימא דבחריש מיותר משום דר"ע ס"ל דהדרשא
שדך לא וכו' הוא דארי א"כ תולדות הכל אסור, וגם ילקה
עליהם. וצ"ל דהך מ"ד דאינו לוקה על חרישה ס"ל דחריש אינו
מיותר ורק משום דכתוב ביחד עם קציר ידעינן דאיירי בתוס'
שביעית. ובמרו"ק בברייתא שם לא גריס חרישה וכו' ובתו"כ גריס
ליה, וצ"כ שניו הגי'. ולפי"ז א"ש אי הברייתא אתי כר"ע א"כ

סימן ז

קדושת עבר הירדן וארץ ישראל
ונבאר ג"כ דין קנין עכו"ם בו

דהרי בירושלמי רפ"ו מפורש דרק בקדושת עזרא נתחדשה
מגה"כ דהויטבך מאבותיך דראשון ראשון מתקדש יעו"ש. וא"כ
קשה דאי עומר הוא מחובות קרקע דא"י איך היו יכולים להביא
משום עד גמר הכיבוש. וכע"כ דהוא מצד קדושת המקום לחוד,
ולפי' שפיר חלה בה דין א"י ע"י כניסתם אז, ונתפס בה קדושה
זו.

ונראה להוכיח כן מהירושלמי רפ"ב דחלה דתחלקו אי פירות
חז"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה דר"א פטר דכתיב לחם
הארץ ולא חז"ל, ור"ע מחייב דאל הארץ אשר אני מביא אתכם
שמה, שמה אתם חייבים. ופר"ך ר"ע לר"א אי אתה מודה דבשעה
שנכנסו אבותינו לא"י ומצאו קמחין וסלתות שהם חייבים בחלה,
ולאו גידולי פטור נינהו. והוא מקבל מיניה. אר"י תמינה איך
ר"ע מותיב מיניה והוא מקבל מיניה. תמן עד שלא נכנסו למפרע
ירשו דא"ר הונא בשם רשב"נ לזרעך אתן אין כתיב אלא לזרעך
נתתי כבר נתתי ע"כ. חזינן דמדן זה דירושה היא לנו מאבותינו
היתה כבר נקראת לחם הארץ, ואי נימא דצריך קידוש הקרקע
לחובת גידוליה הרי בודאי לא למפרע נתקדשה, דאיך יחול חובת
קרקע למפרע, א"ו דס"ל דע"י דכבר ירשו למפרע כבר יש לה
דין א"י וקדושת מקום יהיה לה ג"כ מה"ט. רק ר"א דקיבל מר"ע
ולא ס"ל דמהני הך סברא דלמפרע ירשו, אפשר לומר דהוא
מחובת קרקע ככל גידולי הארץ. וע"ז פר"ך ר"ע הלא קודם
ביאתם לא נתקדשה והיו כגידולי חז"ל.

אמנם גם זה לא יתישב דהרי גם בכניסתם נתבאר דלא נתקדשה
לגבי מצוות התלויות בקרקע שלה עד גמר הכיבוש, וא"כ
איך נתחייבו אז. ונראה דבזה היו מסופקים אי צריך גידולי חז"ל
לפטור ולפי' כיון דירושה היא לנו למפרע לא נקראת חז"ל הגם
דלא נתקדשה. אר"ד דבעי שיהא לה קדושת הארץ וזה חל רק

א) כאליהו רבה פ"א דכלים אהא דתנן עשר קדושות הם א"י
מקדשת מכל הארצות שכן מביאין ממנה עומר
וביכורים ושתי הלחם, מה שאין מביאין כן מכל הארצות, כתב
ח"ל ביכורים לאו משום קדושת ארץ ישראל אלא שהיא חובת
הארץ ואינה נוהגת אלא בא"י. אלא עומר ושתי"ל מה שאין
מביאין אותה אלא מא"י היא משום קדושת א"י עכ"ל. ואין
הדברים מובנים ודאי אי בטלה קדושת הארץ אין חובת ביכורים.
ועיין תוס' ב"ב דף פא. שנחלקו הר"י ורשב"א אי ביכורים הם
חובת קרקע או ככל חובת גברא. ולכאורא דברי הגר"א הם עפ"י
הרשב"א. אבל לא היה צריך לומר שהיא חובת הארץ דאי"ז נוגע
רק דחובת גברא היא וגה"כ דנוהגת רק בא"י.

ונראה דפי' דבריו הוא דיש בא"י ב' ענינים. דין קדושה מצד
עצם המקום הנקרא א"י ואי"ז קדושת הארץ בחובת
קרקע א"י, דמצד קדושת קרקע שלה יש בפירותיה דינים מיוחדים
כגון הפרשת ת"מ וכו'. רק דיש גדר שמקום זה נבחר מכל
הארצות ומצד זה נתקדש. ויש עוד ענין דהיינו קדושת קרקע
הוא לגבי חובת גידולי קרקע שלה. וכאן במתני' דעשר קדושות
נחשבים רק קדושות שחלים מחמת בחירת המקום משאר מקומות.
ולפי' ביכורים דהם כאים ממנה מחמת קדושת קרקע אין לה
מקום במשנה זו. משא"כ עומר ושתי"ל אינו מצד קדושת קרקע
רק מחמת קדושת המקום.

ודאיה לזה נראה מסוגיא דר"ה דף יג. דבכניסתם לארץ היו
מחוייבים בעומר רק דמצד קצירכם ולא קציר נכרי ל"ה
יכולים להביא ממה דעייל שלישי ביד עכו"ם עיי"ש. וקשה הרי
קדושה ראשונה חלה ע"י כיבוש א"י וכדברי הרמב"ם ספ"ו
מבית הבחירה, והרי לא חלה עריין דין כיבוש בהכניסה לחוד.
ול"כ למימר דעל הך פורתא דנכנסו בה כבר נתקדשה ע"ז